

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНІКОВА

на правах рукопису

ШУСТ Наталія Борисівна

РОЗВИТОК ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДІ

ЯК ЗАКОНОМІРНІСТЬ ПЕРЕХОДУ ВІД ТОТАЛІТАРИЗМУ ДО

ДЕМОКРАТІЇ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ).

23.00.01 - історія та теорія політичної науки

А в т о р е ф е р а т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Одеса - 1993.

І. І. Мечніков
Одеса

AB 28.512

Роботу виконано на кафедрі політології Київського університету ім.Тараса Шевченка.

Науковий керівник: доктор історичних наук, професор,
академік Української Академії
політичних наук
Полуріз Володимир Іванович

Офіційні опоненти: доктор історичних наук, професор,
академік Української Академії
політичних наук
Лузік Кирило Степанович
кандидат політичних наук, професор
Дмитрієва Світлана Іванівна

Провідна установа: Український науково-дослідний
інститут проблем молоді, Комітет
у справах молоді та спорту,
м. Київ

Захист відбудеться "10" грудня 1993 р.
о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої
ради К 068 24.12 з політичних наук при Одеському
державному університеті ім. І. І. Мечникова за адресою:
270105, Одеса-5, вул. Генуезька, 22.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці
Одеського державного університету ім. І. І. Мечникова
за адресою: 270100, м. Одеса, вул. Радянської Армії, 24.

Автореферат розіслано "8" грудня 1993р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Доцент

Скрипник А. І.

Актуальність теми дослідження. Вихід із кризової ситуації, в якій зараз знаходиться наше суспільство, успіх справи ліквідації наслідків тоталітаризму, переходу до демократії, становлення справжнього державного суверенітету значною мірою буде визначатись молоддю, тими людьми, які невдовзі очолять політичні сили, партії та рухи.

З урахуванням цього об'єктивного процесу автор обрав тему свого дисертаційного дослідження теоретичний аналіз розвитку громадсько-політичної активності молоді як закономірність переходу від тоталітаризму до демократії, зробив спробу представити цю проблему в певній системі конкретних передумов, соціально-політичних технологій, які сприяють включенню молодих людей в політичну діяльність.

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження обумовлена такими міркуваннями:

- відсутність належної теоретичної розробки розвитку громадсько-політичної активності молоді, адекватної вимогам часу, що негативно відбивається на рівні її громадсько-політичної свідомості і культури, на якості практики політичного управління соціальними процесами;

- проведені соціологічні дослідження показали, що за останній час /серпень-вересень 1993р./ спостерігається певний спад політичної активності молоді. Апатія і байдужість до того, що відбувається в суспільстві, відсутність солідарності, зацікавленості в державних справах, недовіра до влади всіх рівней, словам і справам політиків є дуже небезпечною тенденцією, яка загрожує становленню української державності;

- в молодіжному середовищі України відбуваються складні соціально-політичні процеси, обумовлені, з одного боку, прагненням активно підтримувати і розвивати перетворення, які відбуваються в суспільстві, з другого - недовірою до багатьох політичних процесів, інститутів і цінностей, не без допомоги яких і відбувалась, та й в деякій мірі відбувається і зараз, відчуженість, формалізація участі даної соціально-демографічної групи в політичному житті суспільства;

- нерозробленість даної теми позбавляє практику політичного життя чітких орієнтирів, надто необхідних в умовах наростаючої багатопартійності, гострого протистояння різних

політичних сил в суспільстві.

Міра наукової розробленості проблеми. Проблема громадсько-політичної активності молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства в політологічному аспекті практично тільки починає розроблятися. Становлять інтерес праці Білууса О. О., Булавина О. О., Головахи Е. І., Головатого М. Ф., Головенько В. А., Литвина В., Матвієнко О. С., Пашкова М. Ю., Трегубової Н. Г. та інш., що надруковані в різних українських періодичних виданнях, в яких подаються змістовні узагальнення щодо різних сторін участі молоді в політичному житті України, становлення її незалежності і державності. Ці та інші важливі аспекти проблеми висвітлюються і в наукових виданнях Українського інституту проблем молоді /Збірник матеріалів про молодіжні об'єднання України - К., 1991; Особенности формирования и реализации молодежной политики на региональном уровне /сб. методических материалов и рекомендаций/ - К., 1991; Молодь і закон - К., 1992; Молодежь Украины: состояние, проблемы, пути решения - К., 1992; Вопросы политического лидерства /информационно-методический сборник/ - К., 1992; Проблеми соціального захисту молоді в умовах зміни соціально-економічних відносин. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції /Київ, 25-28 листопада 1992р./ - К., 1993; Молодіжний і дитячий рух в Україні: історія та генезис - К., 1993; Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання - К., 1993/. Дисертант намагався врахувати узагальнення, які знаходяться в названих працях, опираючись на них в своєму дослідженні.

Натомість до теперешнього часу практично немає робіт підсумкового характеру, де були б органічно поєднані різні аспекти аналізу проблеми розвитку громадсько-політичної активності молоді на сучасному етапі розвитку українського суспільства: генезис поглядів на політичну активність як предмет політологічного дослідження, форми і методи громадсько-політичної активності молоді в умовах переходу від тоталітаризму до демократії і становлення української державності, фактори подальшого підвищення громадсько-політичної активності юнаків та дівчат. На підставі цього проблему громадсько-політичної активності молоді в її науковому осмисленні не можливо назвати не тільки вичерпаню, але й достатньо опрацьованю.

Представлена робота має на меті просунутися углиб проблеми, зробити свій посильний внесок в нарощування масиву спеціальної літератури, яка досліджує цей надзвичайно важливий для суспільства аспект його життя. Реалізація цієї мети потребувала докладного аналізу праць філософів, соціологів, істориків, психологів, представників інших соціально-гуманітарних наук, в який автори прямо чи посередньо торкалися проблеми громадсько-політичної активності молоді. Особливий інтерес для нашого дослідження становлять праці Боровика В. С., Булавина О. О., Гаєвського Б. А., Головихи Е. І., Вишняка А. І., Зворикіна О. О., Дмитрієвої С. І., Ковлера О. І., Кона І. С., Лузика К. С., Мискевича О. В., Ребкало В. А., Смирнова В. В., Сохань Л. В., Стояна О. М., Титми М. Х., Тобачківського В. Г., Чередніченка А. П., Черниша М. І., Кркевича Ю. Ф., Якуби Е. А. та інших. У них розкривається сутність громадської активності особистості, зміст, фактори, які обумовлюють її формування. Вченими зроблено значний крок на шляху до виявлення механізмів формування громадської активності різних категорій трудящих, пошуку організаційних структур управління цим процесом.

Слід також відзначити, що різні аспекти буття молоді активно розробляються вченими Заходу, на праці яких у нас було накладено табу. Знайомство з ними дозволяє зробити висновок про те, що там сформувались течії вивчення молодіжних проблем:

- фрейдистська традиція, з характерним для неї пріоритетом ролі сімейного виховання і заміна його результатів у різних видах діяльності;

- парсонівська теорія стабільності і структурний аналіз соціальних систем, де поведінка молоді є функціонально обумовлена тимчасова стадія /життєвий цикл з характерним для неї/ нього набором поведінки.

Плідним, на нашу думку, є і генераційний підхід, який також широко застосовується в сучасних цивілізованих країнах під час вивчення молодіжних проблем. Цей підхід може відіграти особливо важливу роль під час вивчення генезису і еволюції політичних ідей і рухів, особливо в періоди різних соціальних змін.

Мета та завдання дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є концептуальне осмислення розвитку громадсько-політичної активності молоді на сучасному етапі розвитку ук-

раїнського суспільства, визначення загальних тенденцій розвитку і факторів її росту. Реалізація цієї цільової установки передбачає вирішення таких дослідницьких завдань:

- розкрити сутність, нові аспекти соціальної активності і на цій підставі показати нове в змісті політичної активності, проаналізувати її структуру, детермінанти, критерії та показники виміру, форми проявлення в сучасних умовах;

- проаналізувати особливості формування та прояв громадсько-політичної активності молоді, а також характер залежності її формування та реалізації від існування об'єктивних та суб'єктивних факторів, що визначають життєдіяльність молодого покоління;

- виявити та розкрити основні тенденції розвитку організацій молоді, партій та рухів, основні фактори, які визначають наступний розвиток молодіжного руху в Україні в найближчі роки;

- сформулювати практичні рекомендації і пропозиції, спрямовані на активізацію громадсько-політичної діяльності молоді.

Методологічною основою і теоретичною базою дисертаційного дослідження складають ті положення, установки, принципи, які містяться в соціально-філософських, політологічних працях класичних і сучасних теоретиків політики, що базуються на ідеї пріоритету моральних, соціально значимих, справжньо людських цінностей як орієнтир політичної дії, котрі виходять із принципу суверенності народу, нації, особистості, характеризуються спільністю демократичних методів досягнення гуманістичної мети. Основним методом дослідження поряд з історичним, соціально-філософським, логічним виступає метод "людського виміру" політики і її суб'єктів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вона являє собою систематизуючий аналіз проблеми розвитку громадсько-політичної активності молоді як закономірності переходу від тоталітаризму до демократії як самостійного предмету політологічної науки, суттєво розширюючи тим самим діапазон вивчення даної теми, поглиблюючи і конкретизуючи знання про даний феномен суспільної свідомості і практики.

Наукову новизну дисертації визначає також

- обґрунтоване положення про те, що перехід від тоталітаризму до демократії, побудова незалежної, демократичної

України неможливі без теоретичної концепції активізації духовного потенціалу, без постійного виявлення засобів розвитку політичної культури, особливо молоді в економічній, політичній і духовній сферах, розробки системи по її реалізації в практиці суспільних перетворень;

- проведення соціологічних досліджень та розробка концепції державної молодіжної політики на основі узагальнення документів та матеріалів. Молодіжна політика розглядається як визначний момент у формуванні політичної активності молоді;

- обґрунтований висновок про те, що перехід від тоталітаризму до демократії неможливий без активної участі молоді. Цей висновок підтверджується участю молоді в Народному Русі України, діяльності багатьох політичних партій та об'єднань, які відіграли і відіграють сьогодні провідну роль в розбудові незалежної, демократичної України;

- показано генезис українського молодіжного руху від зародження неформального руху до утворення організацій і спілок, які відіграють сьогодні всезростаючу роль в громадсько-політичному житті України;

- проведено аналіз регулятивних механізмів і інститутів, які сприяють громадсько-політичній активності молоді, а також форм і методів політичної діяльності в сучасних умовах.

На захист виносяться такі положення:

- політична активність як якісно-кількісна характеристика суб'єкта соціальної дії являє собою його специфічну рису, властивість якої проявляється в діяльності по перетворенню соціальних відносин на основі включення в систему управлінських структур на різних рівнях усіх соціальних і політичних інститутів;

- оскільки молодь має специфічні умови життєдіяльності, а також потреби і інтереси, то вона має свої певні особливості формування і прояву політичної активності, основні із яких в сучасний період визначаються місцем в соціальній структурі суспільства, соціальним самопочуттям, неоднорідністю, регіональними особливостями суспільної свідомості;

- позначились якісні зміни в політичній активності молоді, її політичній свідомості, цінносних установах, в загальному рівні політичної культури;

- в розвитку політичної активності переплелись тенденції, що пов'язані з більшою зацікавленістю різних політичних партій

та рухів до молодого покоління з тенденціями розвитку самого молодіжного руху;

- у правовому, демократичному суспільстві молодіжна політика є одним із пріоритетних напрямків в діяльності держави, її органів з метою створення певних умов і соціальних гарантій для громадського становлення і розвитку молоді, її найбільш повної самореалізації і проявлення активності як в особистих, так і суспільних інтересах;

- об'єктивним і суб'єктивним фактором молодіжної політики, умовою поступового розвитку суспільства є сама молодь, яка виступає її суб'єктом. Основне завдання цілісної державної молодіжної політики полягає в тому, щоб створити і забезпечити реальні умови для всебічного розвитку молоді людини, максимально включити кожного юнака і дівчину в політичне, соціально-економічне і духовне життя суспільства.

Теоретичне та практичне значення дисертації полягає в тому, що на конкретних соціологічних дослідженнях проаналізована динаміка громадсько-політичної активності молоді як окремого політичного явища, що може бути основою для подальшого розвитку та вивчення проблематики чи застосовуватись в учбовому процесі.

Практичні висновки можуть бути використані при формуванні і реалізації державної молодіжної політики в Україні в якісно нових історичних умовах створення демократичного суспільства.

Оволодіння науковими знаннями з громадсько-політичної активності дає можливість прогнозувати цей феномен, наукові висновки та практичні рекомендації можуть застосовуватись у політичній практиці, сприяти вирішенню проблем сучасного політичного життя.

Апробація роботи. Результати дослідження знайшли відображення в доповідях на Міжнародній науково-практичній конференції "Молодіжна політика: досвід, проблеми, перспективи /Київ, 1992/, на науково-практичній конференції "Сучасний стан і перспективи вивчення історії, політики, економіки, філософії та культури України в технічних вузах /Дніпропетровськ, 1992р/, на науково-практичній конференції "Молодь в посттоталітарному суспільстві: український варіант" /Харків, 1993р./, на науковій конференції "Історія української державності: історія і сучасність" //Київ, 1993р./, на науково-практичній конференції "Наукові засади реформування вищої освіти України" /Київ,

1993р. /.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, заключної частини, додатку та списку використаної літератури.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ.

У вступі обгрунтовано актуальність теми, її теоретичну значимість у сучасних умовах, показано ступінь розробки, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено наукову новизну і практичне значення дисертації.

У першому розділі - "Громадсько-політична активність як об'єкт політологічного дослідження" - розглядаються основні принципи аналізу громадської активності мас і особистості в нових умовах суспільного розвитку, розкриваються особливості взаємовідношення "суб'єкт-об'єкт" в активній громадській діяльності, її конкретні види і форми. Внаслідок цього увага акцентується на характеристиці громадсько-політичної активності, умовах її формування і розвитку, визначенню рівней і форм прояви, якісних і кількісних показників, факторів, які сприяють її розвитку.

Показано, що оскільки політична активність не є автоматичне реагування суб'єкта на зовнішні обставини і умови його політичної діяльності, а передбачає зацікавленість, спрямованість суб'єкту на реалізацію певних політичних функцій, оскільки вимір і оцінка рівня розвитку неможлива поза її аналізом внутрішньої, суб'єктивної детермінованості, поза дослідженням направленості інтересів, цінносних орієнтацій, мотивів і т.п. Отже, політична активність як специфічна характеристика суб'єкту потребує багатомірного її обміру, аналізу з різних боків. На нашу думку, основними показниками, які дозволять комплексно виміряти стан і рівень політичної активності, є таке:

- фактична участь в політичній діяльності;
- результат даної діяльності і наявність в ній основних якісно-кількісних показників, таких, як ініціативність, творчість, цінносне ставлення до неї, її мотивація, цілеспрямованість;
- рівень розвитку політичної культури;
- прояв активної громадянської позиції.

На думку автора, така система показників дозволяє дос-

товірно відбити стан і рівень розвитку політичної активності соціального суб'єкту, а саме молоді.

В результаті аналізу автор дійшов до висновку, що політична активність являє собою специфічну рису, властивість соціального суб'єкту, що проявляються в самодіяльній, тобто переважно детермінованій участі його в діяльності по перетворенню соціальних відносин.

До її складу входять не лише сам факт діяльності, але і потенційна готовність соціального суб'єкту до активних дій. Її сутність визначається перш за все об'єктивними політичними процесами, які відбуваються в суспільстві, політичними відносинами, що складаються під час розвитку його політичної системи, метою і завданнями суспільного розвитку, котрі в свою чергу визначають потреби та інтереси соціальних суб'єктів. Вона характеризується різноманітністю форм прояву, що обумовлює певні труднощі її вивчення і типологізації.

У розділі показано, що ступінь прояву політичної активності в значній мірі залежить від рівня усвідомленості як власних проблем, потреб і інтересів, так і суспільних, загальнолюдських, рівня розвитку політичної культури. Це безпосередньо впливає на рівень її прояву як в політичній сфері життєдіяльності суспільства, так і в інших соціальних відношеннях опосередковано пов'язаних з нею.

Політична активність молоді, яка проявляється безпосередньо в її діяльності, детермінується і внутрішніми факторами, що представляють як специфічні умови життєдіяльності, так і її світоглядні установки, цінносні орієнтири, мотиви діяльності і т. д.

Проводиться думка про те, що політична влада не є самоціль, а лише засіб створення демократичного режиму сприятливого для оптимального саморозвитку, постійного удосконалення суспільних відносин, для самовизначення і розвитку особистості іншими словами, в основі політики і діяльності по її здійсненню повинна лежати ідея особистої відповідальності, внутрішнього удосконалення людини.

Проведений аналіз показав, що усунення після падіння комуністичного режиму офіційних обмежень на політичну діяльність не привело до розкриття політичної свідомості молоді. Вона виявилась у багато чому нездатною вийти за рамки стереотипів

тоталітарного мислення. Її заплеснуло хвилею політичного нігілізму, який сформувався у масовій свідомості в попередні роки на ґрунті свавілля влади і її зневаження правами особистості. У зв'язку з цим робиться висновок про те, що на перехідному етапі розвитку суспільство стає заложником своєї політичної культури і політичної свідомості. Політичну відповідальність за свої дії, моральність в політиці неможливо запровадити ні заборонними, ні дозвільними методами. Загальнонаціональна криза не може бути подолана без перебудови політичної свідомості. Підкреслюється, що рух до демократії йде через виховання політичної культури і зміни політичної свідомості, без чого неможливе проведення економічних і соціальних перетворень. Від того, як буде змінюватися масова політична свідомість, залежить, які форми прийме політичний процес і які тенденції в ньому стануть панівними.

У другому розділі - "Основні напрямки, форми і методи громадсько-політичної активності молоді на сучасному етапі українського суспільства" - розглянуто місце, роль і значення молоді, молодіжних організацій у поступальному розвитку в контексті відповідних соціально-економічних умов розвитку суспільства, його політичної системи, традицій, культури.

Показано, що на сучасному етапі молодіжні організації стають однією із організаційних сил, які чинять значний вплив на соціально-політичні процеси, які відбуваються в суспільстві. В Україні йдуть процеси реорганізації попередніх організаційних молодіжних структур. Завершується створення системи державної молодіжної служби; створюються нові молодіжні організації та секції при різних партіях.

Роль і значення молоді в суспільстві обумовлена низкою таких об'єктивних обставин:

- молодь, будучи достатньо кількісною соціально-демографічною групою, займає важливе місце в народно-господарському виробництві. Вона, насправді, єдине джерело поповнення трудових ресурсів;

- молодь - основний носій великого інтелектуального потенціалу суспільства. Вона володіє добрими здібностями до праці, творчості у всіх сферах життя;

- молодь має достатньо велику соціальну і професійну перспективу. Вона здібна швидше від інших соціальних груп

суспільства оволодіти знаннями, професіями і спеціальностями.

Молоді присутній ряд специфічних інтересів і потреб, за-собів мислення і поведінки, які, як правило, неабияк виражені, нерідко інтенсивніше проявляються і відіграють набагато більшу роль, ніж у дорослих людей.

Включаючись у всі сфери суспільного життя, опановуючи досвідом і знаннями попередніх поколінь, молодь привносить з не-обхідністю в суспільне життя щось нове. Вона є не тільки пасив-ним об'єктом суспільного виховання, але й суб'єктом суспіль-но-активної дії. Безумовно, вона розгортає свою діяльність в умовах, що склались об'єктивно, і існуючих готових суспільних відносин, які відзначаються рівнем розвитку продуктивних сил суспільства, тобто умови життя молодого покоління об'єктивно задані в кожному типі суспільства і являють собою її соціальну спадщину, яка отримана нею від попередніх поколінь. Продовження попередньої дії новими поколіннями становить процес соціалізації, а відоміна старих умов зусиллями молодого по-коління - процес поступового розвитку суспільства. Таким чином, "соціалізація" представляє собою поняття, що відображає не-обхідні для інтегрування молоді в системи громадських відносин суспільний вплив, який вноситься молоддю. Видозмінити старі умови життєдіяльності, тобто створити нову реальність, внести творчий вклад у розвиток суспільства, проявити громадську ак-тивність і ініціативу, переборювати попередні стереотипи і змінювати образ мислення, психологію - це і означає бути суб'єктом соціальної діяльності.

Молоді властиво об'єднуватись, організовуватись для вирішення своїх проблем, проблем суспільства взагалі. Іншими словами, молодіжні організації не просто об'єднання молоді - це соціальні структури суспільства, за допомогою яких створюються умови і в багато чому реалізуються інтереси, потреби, запити молодих людей у всіх сферах життя.

Певну частину розділу присвячено аналізу причин виникнен-ня, генезису і сучасного стану молодіжного руху української мо-лоді.

Реальне подання про історію становлення і формування не-формального молодіжного руху в Україні, причинах його формуван-ня, мотивах участі, знання основних характерних рис, структури і функцій дозволяє виділити деякі основні тенденції розвитку

неформального молодіжного руху:

- молодіжні організації носять вузькоспрямований характер, тобто орієнтуються на певні групи молоді;
- прагнення до консолідації українських організацій з подібними організаціями і формуваннями за кордоном; Це стосується в першу чергу, таких організацій, як УМА, "Гласт", КМО. Виключне місце щодо цього займає Всесвітній конгрес українських молодіжних організацій;
- широкий авторитет і активність у розвитку студентського руху;
- до створення молодіжних секцій, фракцій, формувань, організацій прагнуть також політичні партії, рухи;
- політична диференціація молодіжних організацій;
- якщо говорити про панівні тенденції в орієнтації молодіжних організацій, то головним напрямком роботи є виховання молоді, формування у неї політичної культури;
- важливою тенденцією, яка відрізняє сьогоднішні молодіжні організації від тих, які існували в минулому є розвиток гласності в їх діяльності.

Сьогодні в Україні діє 26 молодіжних об'єднань, які уже зареєструвались в Мінюсті України як національні, чи проводять ще таку роботу по такому реєструванні. Кількість молодіжних об'єднань росте, однак членство в них невелике. В Україні проживає 10,1 млн. молодих людей у віці 16-29 років, а молодіжні організації об'єднують не більше 600 тисяч.

Є підстава стверджувати, що молодіжний рух, займаючи своє місце в політичній структурі суспільства, буде все більше консолідуватись. В масштабах України створено Український національний комітет молодіжних організацій, а в 6 областях діють координаційні ради молодіжних і дитячих об'єднань.

У третьому розділі - "Молодіжна політика як фактор подальшого підвищення громадсько-політичної активності молоді" - запропоновано концепцію державної молодіжної політики в Україні в сучасних умовах і шляхи її реалізації. В основу концепції покладено Декларацію "Про основи державної молодіжної політики в Україні", а також Закон України "Про соціальне становлення і розвиток молоді". Мова в цьому випадку йде саме про державну молодіжну політику, а не про молодіжну політику взагалі по тій простій причині, що молодіжна політика завжди суб'єктивується.

На погляд автора, така суб'єктивнація відбувається об'єктивно і реалізується адекватно особливостям суб'єктів державної молодіжної політики. Таким чином:

1. Держава і молодь. Практично з перших післявоєнних років молодь не вважалась суб'єктом історичного процесу як самостійна соціально-демографічна група суспільства. В результаті за декілька десятиліть сформувались покоління споживачів молодих людей не здатних, а головне не бажаних активно брати участь в соціальному перетворенні суспільства, тобто політично-апатичних, байдужих людей, для яких мало що значить не тільки авторитет держави, його соціальних інститутів, але й ідеали взагалі. Автор приходить до висновку, що взаємодія держави і молоді повинні бути взаємонаправлені на розкриття і реалізацію інтересів, запитів, потреб молоді за допомогою підтримки, розвитку й ініціативи самої молоді, її організацій, об'єднань у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

2. Політичні партії, об'єднання і молодь. Політичний плюралізм, виникаюча багатопартійність, з одного боку, і ускладнюють процес політичної орієнтації молоді, а з іншого - представляють високу вимогу до партій, рухів, об'єднань і т.д. по відношенню до їх молодіжної політики. Відомо, що ні одна організація, рух не можуть існувати без "молодіжного крила", "молодіжної фракції". Держава повинна взяти на себе обов'язок підтримувати дії тих політичних об'єднань, які реально працюють з молоддю і, для молоді, діючи в рамках законності і правопорядку.

3. Соціальні інститути і молодь. Будь-яке суспільство має систему відповідних соціальних інститутів навчання, виховання, формування світогляду молоді, громадських рис і якостей особистості, тобто її всезростаючої соціалізації. Такі інститути, з одного боку, реалізують, політику держави, а з іншого - володіють можливостями самостійного впливу на вироблення політики, у тому числі і молоді. Звідси, найвища задача держави: максимально демократизувати такі інститути, створити в них дух творчості, ініціативи.

4. Молодь як суб'єкт державної молодіжної політики. Проблема самої молоді як суб'єкту державної молодіжної політики не нова. Вона сягає коріннями в далеке минуле і має низку особливостей. Розглянемо найважливіші з них.

Перша: небажання чи заперечення необхідності признати молодь як відносно самостійно групу суспільства, що має досить специфічні риси і характеристики, обумовлені не тільки віковими, але й соціальними особливостями.

Друга: пов'язана з недооцінкою молоді як суб'єкту історичного процесу, перетворень суспільства. Тому молодість розглядається виключно як час підготовки до активної життєдіяльності, а не сама життєдіяльність.

Третя: що виховання молоді, тобто ствердження, що молодь повинна бути в більшій мірі підвержена виховному впливу, ніж включенню в усі соціальні процеси.

У розділі робиться висновок, що молодіжна політика насправді є своєрідним, специфічним пріоритетним напрямком в діяльності держави, всіх її структур, соціальних інститутів в інтересах як молодої людини, так і суспільства взагалі. У справжньому правовому, демократичному суспільстві така політика є одним із специфічних і пріоритетних напрямків в діяльності держави, її органів з метою створення певних умов і соціальних гарантій для громадського становлення і розвитку молодих громадян, її найбільш повній самореалізації і активності як в особистих, так і громадських інтересах. Одночасно, молодіжну політику в цілому ми можемо розглядати як своєрідний механізм, за допомогою якого держава /однаково як і партія, рух, організація, соціальні інститути і т.п./ вступає у взаємостосунках з молоддю, сприяє реалізації інтересів, запитів, потреб молоді.

У заклучній частині дисертації формулюються теоретичні висновки, здійснені дослідження, накреслюється низка пізнавальних і практичних проблем, які потребують свого вирішення. На цій основі формуються пропозиції прикладного характеру, а також підкреслюється необхідність подальшого, більш конкретного і поглибленого дослідження проблем розвитку громадсько-політичної активності молоді в Україні.

У висновках сформульовані результати дослідження, визначені напрями подальшого вивчення проблеми громадської активності молоді України.

Основні положення дисертації знайшли відображення у наступних публікаціях автора:

- Проблемы социальной справедливости молодежи в государственной политике Украины. Молодежная политика: опыт, проблемы,

✓

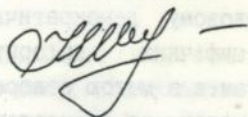
перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції /в двох частинах// - Київ. - 1992. - 0,8 п. л.

- Громадсько-політична активність молоді на сучасному етапі в умовах розбудови української державності //Сучасний стан і перспективи вивчення історії, політики, економіки, філософії та культури України в технічних вузах. - Дніпропетровськ. - 1992. - 0,2 д. а.

- Політологія. Конспект лекцій. - Вінниця. - 1992. - 0,8 д. а.

- Тенденції і причини зміни факторів загальних соціально-політичних орієнтирів молоді //Молодь в посттоталітарному суспільстві: український варіант. Тези доповідей науково-практичної конференції. - Харків. - 1993. - 0,3 д. а.

- Молодежная политика в Украине и пути ее реализации // Молодежная политика /информационный бюллетень. - Москва. -1992. - 0,4 п. л.

London, 17th June 1944
Dear Mr. [Name]

Yours faithfully,
[Signature]

1058.212

Формат 6x84 1/16. Печатн. листов 1. Зак. № 235
Тираж 100 экз. Подписано к печати 25.10.93

Типография ЦНИТ ВМИ

У63179

1828.516

AB 28.512

Табак 100 г. и 100 г. табака и табака 22.10.93
Сопер 204 1716 Теракт андрон 1. Зап. № 235

Информация 11-117, 2014